

סוף זמן קר"ש

עש"ק בשלח

9:02

עש"ק יתרו 8:59

מאן דלא קרי קר"ש בעונתיה
בנדוי הוא כל ההוא יומא
(זוה"ק בלק קפ"ז)

ב"ה

מבני עיינות התאחדותנו

י"ף ע"י: התאחדות אברכים דקה"ל ימב לב דסאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

שיעור השבוע

חבורת יסודי התורה

פרשת בשלח

מס' יומא מב'עד מד:

פרשת יתרו

מס' יומא מוה. עד מו:

בריש מס' יומא אנו רואים כמה שמירה
היה צריך להכיר שלא יבא לידי פטמא, אף
בחינו במסוק המוקדש ביותר, וטמאים
כמה שמירה צריכים בשעת שיעורים
מטוקים והטמאים, וזה א"א רק בכת התורה
מדידי רבני שליט"א פסוקי מס' מכות

י"ד שבט תש"ע

בשלח

שנה י"ב גליון י"ז (תצ"ח)

כל התחלות קשות

ויהי בשלח פרעה את העם וגו' ויסב אלקים את דרך ים סוף ונראה לי לפרש דהנה כתב הרמב"ם דרך המיצוע הוא הישר כי אם שנטה לקצה האחד או צריך לילך עד קצה השני וינהג בו זמן רב עד שיעקר ממנו מדה ראשונה ואז יחזור לדרך המיצוע ע"ש וזהו רפואת חכמה לחולי הנפשות שכי' הרמב"ם שם ובוהו יוכן ויהי בשלח פרעה את העם ור"ל כי פרעה הוא היצר"ר כמו שכי' בוהו והוא ענין פרעה אתוון דדין כמו אתוון דדין ובשלח פרעה את העם שיצאו מן איברי האדם משרות יצר"ר כמו ביציאת מצרים שיצאו מן מ"ש שערי טומאה אל הקדושה ולא נחם אלקים וגו' ר"ל שלא נהגם כדרך הטבע גימטריא אלקים שהוא דרך המיצוע פן ינחם העם בראותם מלחמה שהיא מלחמת היצר ושב מוצרימה שיחורו לקלקולם לכך ויסב אלקים ר"ל שסיבבם מן מדרגה הנק' אלקים דרך הטבע שהיא דרך המיצוע רק הולכינן דרך ים סוף שהיא סוף המדרגה בקצה שני עד שיכיר מהם מדידתם הראשונה בזמן רב שהולכינן כך ואז יחזור לדרך המיצוע וק"ל.

תולדות יעקב סוף

מלחמת היצר

ויהי בשלח פרעה את העם וגו' פן ינחם העם בראותם מלחמה ושב מוצרימה ויסב אלקים את הים דרך המדבר וגו'. יתכן לפרש ענין מלחמה זו שרומז על מלחמת היצר (כדרך שפירוש בוה"ק פרשת כי תצא למלחמה יעריש) כי גם בני ישראל לא נשתמשו אז עדיין באמונה שלימה ועי"ז הי' חשש ושב מוצרימה, ע"כ ויסב אלקים את הים דרך המדבר שיקבלו את התורה וילמדו עם משה עד שיהיו דור דעה וישתרש בהם האמונה בשלימות.

אהל תורה (קאצק)

מאי טעמא לא מתו דתן ואבירים במצרים

והמשיח עלו בני ישראל מארץ מצרים, (ג, יח). יש לדקדק דתן ואבירים שהיו רשעים מתחלתו ועד סופן איך לא מתו בימי אפילה, היעלה על הדעת דה' פעמים ס' רבוא שמתו היו גרועים מדרתן ואבירים חלילה, ועליהם נאמר ויאמן העם אתמהדה. מיהו נ"ל דמאת ה' מן השמים הומין הרשעים האלו לפני משה רבינו ע"ה בתחלת גדולו, ואמר להם רשע למה תבה רעך, והלשינוהו ונתגרש וברח מבית פרעה ונתלש ממצרים כמו ס' שנה, ואז נתגדל ונתקדש ונתחכם עד שהיה ראוי להיות גואל צדק לישראל, כדרך שהקב"ה מומין נחש לחולל אילות, וכן הומין נחשים האלו, ואע"ג שלרשעות כיוונו, מכל מקום לא רצה להמיתם עד שיראו גאולה ישראל על ידי משה רבינו, והמתין להם עד שבסוף נטלו את שלהם ונבלעו במדבר.

חתם סופר

לא תוסיפו להתעורר על ידם

ופרעה הקריב וישאו בני ישראל את עיניהם וגו' ויצעקו בני ישראל אל ה' וגו'. ונ"ל דהנה במדרש (ילקוט רמז רל"ד) איתא דהשר של ים טען מה נשתנו אלו מאלו, הללו עובדי עבודה וזהו ההללו עובדי עבודה וזה, ולכאורה ל"ד הא כתיב ויצעקו בני ישראל אל ה', ופירש"י תפשו אומנות אבותם וכו' וכדאי הצעקה שינצלו. וי"ל היות דאיתא במדרש רבה (פכ"א ס"ה) דהו' הקריב, מה הקריב, הקריב לכן של ישראל

לאביהם שבשמים, והיינו על ידי שראו שמצרים נוסע אחריהם צעקו אל ה' וחזרו בתשובה. משמע הא לולא כן לא היה צעקו ולא היו חוזרים בתשובה. ומעתה זאת היה טענתו של השר של ים, מה נשתנו אלו, ר"ל מה שישראל נשתנו ממה שהיה לשעבר, כי לשעבר היה רעים ועכשיו נשתנו על ידי תשובתם לצדיקים וטובים, אינו אלא מאלו ההיינו מהמצריים, כי המה קרבו את לכן לאביהם שבשמים, וממילא יש גם להמצריים זכות שגרמו לישראל לעשות תשובה. והוא שמיסים הללו עובדי עבודה וזהו ההללו עובדי עבודה וזה, ר"ל העבודה של שניהם הן של ישראל והן של מצרים הוא זהו בעיני המקום, כי ישראל לא עבדו עבודה רצויה שהוא מרצון הטוב אלא מחמת הכרח המצריים, וכן המצריים לא כוונו על ידי רדיפתם שיהוו את ישראל למוטב ושיעשו תשובה, אם כן אין שום הבדל בין ישראל למצריים. ועל זה שפיר השיב לו ה' שנתידים לקבל את התורה, ר"ל אין ישראל בבחי' גרועה כו' שיעטרכו תמיד התעוררות לתשובה מפאת המצריים, כי על ידי התורה שיקבלו יחזרו מפאת עצמם לתשובה, כי המאור שבה מחזירת למוטב, אם כן ישראל המה במעלה הרמה ונשגבה יותר מהמצריים. וזה שאמר כי כאשר ראייתם את מצרים היום, לתכלית זה שעל ידם התעוררו לתשובה ולתפילה, לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם, כי לא תעטרכו עוד להתעוררות מצדם, אלא מצד עצמכם תתעוררו לתשובה על ידי קבלת התורה, וק"ל.

בגעת פנחס

שם של חוק ומשפט ושם נסוהו, ופירש"י דהיינו שבת, וסמך ליה ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלוך וגו', כל המחלה אשר שמתו במצרים לא אשים עליך כי אני רופאיך. ונראה לפרש הסמיכות, דהנה בסוגיא דהואיל (פסחים מו) הקשו ה"ט, ואם תאמר אי אמרינן הואיל, אם כן בטלת כל מלאכת שבת הואיל ואי לחולה שיש בו סכנה, וי"ל כיון דלא שכיח כלל לא אמרינן הואיל, וזה שאמר הכתוב שם שם לו חוק ומשפט, שנוצטוו במדה על השבת, ולכאורה יקשה אי אמרינן הואיל אם כן בטלת כל מלאכת שבת, לזה המשך הכתוב ואמר, כל המחלה אשר שמתו במצרים לא אשים עליך, וממילא לא שכיח כלל חולה שיש בו סכנה, ושפיר אסורין כל מלאכת שבת.

ברך משה

ד' ילחם לכם ואתם תחרישון. אפילו כשיהיה נראה כי השי"ת ילחם לכם, וח"ו נוקם בכם, מ"מ תאמינו כי גם שם יש הוי"ה מרת הרחמים, וממילא עי"ז ואתם תחרישון בוראי מלבר סרה ח"ו כלפי המקום ברוך הוא וברוך שמו, כי תאמינו כי הכל לטובה, יען כי השי"ת הוא מקור הטוב ומקור הרחמים, והוא בורא ומנהיג לכל הברואים והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים. וכמו שמפרש א"י המגיד הקדוש רבי מיכל מולאטשעו ז"ע על הפסוק שוית' ה' לנגדי תמיד כי מימיני בל אמות (תהלים טו). פי' כי שוית' הוא לשון השתוות, והיינו שהוא אצלי בין שהשם יתברך הוא אצלי בבחינת הוי"ה רחמים, או שהוא לנגדי, פירוש בבחינת התנגדות, וזה תמיד, כי מימיני בל אמות, ימין הוא חסד כנודע, שאני מאמין כי אפילו בתוך מרת הדין טמון גם כן חסד, עכ"ד הקדושים.

ברכת יוסף, קאברין

מעייני השבוע

ביאזה יום היה ים סוף

ברש"י (י"ד, ה' ד"ה ויוגד למלך מצרים) ולול שביעי אחר יציאת מצרים ירדו לים, בשחרית אמרו שירה, והוא שביעי של פסח, לכך אנו קורין השירה ביום שביעי ע"כ. ובפרשת שלח (ט"ז, מ"א) כתב רש"י (בד"ה פתיל תחלת) לגבי מצות יציאת שיש בה ח' חוטים, כנגד ח' ימים ששהו ישראל משיצאו מצרים עד שאמרו שירה על הים. והקושיא עצומה שהיא סתירה גלויה דכאן כתב דקריאת ים סוף היה ביום ז' ליציאת מצרים ושם כתוב שהיה ביום ח'.

במזרחי כתב דרש"י שם הוא בשם ר' משה הדרשן חולק עם האגדה האומרת שביעי אמרו שירה.

ובמנחת יהודה (בפרשת שלח) כתב ד"ל שהוא סובר שהלילה הולך אחר היום שעבר כמו קרבנות שכתוב (ויקרא י"ט, ו') ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר עד יום השלישי באש ישרף, ולמה צריך לשרוף בבוקר, שהרי אף מיד בלילה, הוא מתחייב לשרוף שהרי כתוב וממחרת, אלא ודאי דגם בלילה הוא מותר לאכול, שהלילה הולך יום שעבר. והתחלת יציאה ממצרים נחשב מיד ששחטו הפסח וצאלו ואכלו אותו, ומתחלת היציאה היה ח' ימים, ומתחלת האמיתית שהיה ביום ט"ו שהיה יציאה האמיתית היה שבעה, שהרי ביום השביעי חוץ מזו הלילה אמרו שירה. ור' משה הדרשן נמי ס"ל הכי, ודלא כהר"א מזרחי שפי' כי אלה הדברים האמורים פה (פרשת שלח) הם דברי ר' משה הדרשן, אבל רש"י ד"ל ס"ל הכי.

ובנחת יעקב (פ' שלח) כתב הנה הר"א מזרחי הבין דר' משה הדרשן סובר דאמרו שירה ביום ח', וזה א"א לומר, דהא כהר"א אמרינן פרק קמא דסוטה (דף י"ב) אותו היום שהושלח משה לאיור כ"א בניסן היה, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבוננו של עולם מי שעתידי לומר שירה על הים ביום הזה ילקח ביום זה ע"כ. וא"כ איך תחולק על הש"ס. ועל כרחק לומר דס"ל לר' משה הדרשן דאע"ג דאמרו שירה ביום ז', אפי' הכי לא נגנזה הגאולה עד למחר שנסעו מים סוף. או דחשיב יום י"ד בניסן מכלל ימי הגאולה, דכיון ששחטו את פתחיהם לעיניהם והיו חורקים את שיניהם ולא יוכלו למחות על מצריים, ולא יוכלו לומר להם דבר, והתקוני תירץ (בפרשת שלח) דמה שכתב רש"י בפרשת שלח ח' ימים הוא מיום שיצאו מגושן ונתקבצו לרעמסס, ובפרשת בשלח שכתב רש"י ז' ימים מני מיום שנסעו מרעמסס לסכות.

ובגור ארי' כתב על תירושן של החזקוני, ואין זה נראה, כי לא נקרא זה יציאה ממצרים, אבל נראה כי חשבון ח' ימים מערב פסח מזמן שחיתת הפסח, וזהו התחלה יציאה ממצרים, כאשר שחטו את הפסח שהוא אלהיהם של מצריים, ולא יוכלו לומר להם דבר, זהו נקרא יציאה מרשותם מיד, אע"ג דעדיין היו במצרים. והרי אנו רואים כי יו"ט של פסח מתחיל מיום י"ד, ויו"ט של פסח הוא על היציאה, נמצא כי יש ח' ימים מזמן היציאה עד שאמרו שירה. וברע"ב מתרץ ד"ל דפרשת שלח קחשיב מערב יו"ט של פסח שהחלו במות שה הפסח שזכותה יצאו ממצרים.

בספר הזכרון (פ' שלח) כתב דפסח היה נשחט בג' כתות שהיו אומרים שירים והלל בעוד שהיו שוחטין הפסח, וא"כ יהיה פירושא ח' ימים ששהו משירת שחיתת הפסח עד שירת הים, וזוה"ק הוא.

(המשך בעמוד ד)

מתולדותיו

נולד בערך בשנת תקמ"ח, אביו אמר עליו שלקח נשמתו הקי' ממקום גבוה ביותר. ואחיו הגדול אמר שבילדותו בכל יום ויום היה בא מלאך מן עון למדוד אותו. פי"א נודמן הר"ה"ק ר' יעקב משמון זי"ע משפטיקא אצל אביו הר"ה"ק ר' מרדכי זי"ע, והוא הי' כבן חמשה שנים, ואמר הר"ה"ק מהר"מ למהר"ש אראה אתכם רבותא מהילד הזה, ולקח מטבע וטמן אותו באחת מידיו, וסגר שתי ידיו ושאל להילד באיזה יד טמן המטבע, וכיון הילד להאמת, ואח"כ החליף המטבע כמה פעמים מיד ליד, ושאלו איפה טמן המטבע, וכל פעם כיון הילד מקום המכוון, ואמר הר"ה"ק ר' יצחק שזה לא היה שום רבותא כי הכל היה מכוחו של אביו, כי יפה כח הבן מכח האב, פי"ג כוחו של אב. כשהי' בין עשר שנים נתייתם מאביו, ולמד אז עם הגאון ר' מרדכי מפאריצק זי"ע בעל הביאור על מהר"ם ש"י"ף, ולמדו שו"ע חושן משפט, וצוה אחיו הרב מקאוולע לר' מרדכי שלא יקפיד על הילד על התנהגותו.

האישי מקדש

כשהי' עוד ילד קטן נעשה חתן עם נכדת הר"ה"ק ר' לוי יצחק מבראדיטשוב זי"ע, והר"ה"ק מבראדיטשוב הבטיח לו רך ד' שנים "קעסט" ולא רצה בשום אופן להבטיח יותר ופלא שאחר ד' שנים נסתלק הר"ה"ק מבראדיטשוב לחיי עולם הבא, וממנו לקח רוב חכמתו, ומסופר שבשנתו האחרונה של הר"ה"ק מבראדיטשוב זי"ע קרא אותו אליו ורצה ללמוד אותו כוונת ד' מינים, ובניו של הר"ה"ק מבראדיטשוב זי"ע קטאו אותו היתכן שעמם אינו לומד אביהם רק עמו, ענה להם כשאפגש בעלמא דקשוט את הר"ה"ק ר' מרדכי מנעשכין, ושאל אותי מה למדת את בנו, ואצטרך להשיבו, ובגלל זה אני לומד אתו כוונת הד' מינים שיהי' לי מה להשיבו ולמינם אמר שלמד לקרות קוויטלעך מהר"ה"ק מבראדיטשוב זי"ע.

נשיאותו

אחר פטירת אביו הקדוש רבי מרדכי מנעשכין זי"ע לא רצו אחיו לקבל עליהם את עול ההנהגה וכשנגדל באו אחיו אליו לבקש שהוא יקבל את ההנהגה, וסיפר פעם בעצמו שגם אביו בא אליו שיקבל עליו את ההנהגה, ואמר להם שהיות שהוא קפדן ומתיירא שלא יזיק ח"ו לאיש ישראל, והבטיחו לו שבאם ירצה שלא יזיק לא יזיק ח"ו לשום איש, ומני אז שקיבל על עצמו את ההנהגה הורו אליו רבים וכן שלמים לקבל לקח של תורה ועבודת ה' מפיו הקי' גם נהרו אליו רבים עם בקשות ליפקד בדבר ישועה ורחמים והרבה ניושעו ממנו פי"א אמר שמי שאינו רואה על השמות שכתוב בקוויטל את כל האדם עם רמ"ח אבריו וסשה"י גידיו זה אינו יכול לקרות קוויטל, והי' אומר שמי שקשה לו לבוא אליו, ומודמן אליו איזה בקשה יפריש בביתו פדיון עבורו, ויועיל לו, וכמ"פ הי' מצוה לחולה שיפריש צדקה עבורו, ויתנו מתחת לראשותיו של החולה, פי"א בא אליו אדם פשוט עם בקשה שהי' לו חוב מהחצר שקנה ואינו יכול להתפטר עם בעל חובו, ונענה אברכך בגי' אופנים, או יעשה עמך כן או כך או כן, ואח"כ נתפייס בעל החצר והבטיחו אופן הראשון שאמר לו הר"ה"ק מנעשכין, ואח"כ נתחרט בעל החצר ואמר לעשות באופן ב', ואח"כ שוב נתחרט ועשה כאופן ג'. הר"ה"ק גי' שלום מבעלו זי"ע הי' לעת זקנתו סגי נהור ר"ל, ורצה לעסוק ברפואות ע"ז, שלח אליו עם שליח לומר לו בשמו שלא ישתדל לרפאות עצמו על עיניו ולאחר זמן סיפר שאחד מצדיקים שישב בסנהדרין של מעלה נתעלה למקום גבוה והי' צריך צדיק אחר למלאות מקומו ונתנו בשמים עיניו בהר"ה"ק מבעלו ומחמת שידעתי שהעולם צריך לו לכן פלתי בתפלה שיטלו מאור עיניו ויהי' כאילו נפטר כדי שיתקיים בעוה"ז.

עובד את ה'

עוד משחר טל ילדותו עלה ונתעלה בעבודת ה' עד להפליא, ומסופר שפי"א כשישב אצל אביו בסעודה, ורצה

הילולא די צדיקיא

הרה"ק ר' יצחק מנעשכין זל"ה י"ה
נפטר כ"א שבט

לשות אחרי אכילת הדגים, ואמר לו אביו שיחכה קצת, וכשפנה אביו ממנו לקח ושתה, וראה אביו והוכיחו מאד, ואמר לו, עכשיו אתה קטן אתה תאב רק לתאווה קטן כזה, ואם לא תגבר על תאוה קטן, וכשתגדל לא תוכל להתגבר על תאוה יותר גדולה, והתחיל לכתוב מאד מאד, ואמר שדברי תוכחה אלו של אביו הי' לו לזכרון תמיד.

וככה עלה ונתעלה עד למעלה מהשגות אנוש ודבר פלא ראו עליו שאם כי קיבל את רוב דרכו מהר"ה"ק מבראדיטשוב זי"ע אבל דרך עבודתו הי' משונה אצלו כי דרך הר"ה"ק מבראדיטשוב הי' ביגיעה עצומה, ובתנועות התלהבות, אבל דרכו הי' בהצנע לכת ולא ראו עליו שום תנועת התלהבות, אבל כשלבש אפי' טלית חדשה להתפלל, אחר התפילה הי' שחור מזיעה.

ובמכתב קודש מהר"ה"ק משצוצין זי"ע להר"ה"ק בעל השפת אמת זי"ע כותב על הר"ה"ק מנעשכין בזה"ל כי הוא איש סתום באין מבין לאישורו, לבד זה מצאתי, אפס קצוה מתורתיו הנפלאים ששמעתי מפיו, אשר מעודו לא עבד אדעתיהו דנפשיה לתקנה, כי קדוש הוא מבטן הוא, כי אביו הקדוש זצ"ל משך לו לבוש קדוש וכו', ורק עבודתו עבודת קודש לייחד יחודים ולהמשך שפע רב טוב לבית ישראל עכ"ל.

צורתו הק'

הרה"ק מנעשכין העיד פעם על גדולת צורתו הק' ומסופר בספר זכרון טוב בזה"ל פעם אחת בהיותו (מרן מוהר"י מנעשכין) בעיר קאלק בשנת תרי"ח ודרכו היה לבוא בעיר בלילה על הרוב, ובאו כל בני העיר להביט דרך החלונות אל חדר שנתאכסן שם באדמו"ר זצ"ל להביט עליו, ורצו אנשים לסגור את הדלתות של החלונות שקורין לאדני כדי שלא יביטו בו, והוא זי"ל צויה שלא לסגור אותם, ופתח את החלונות לגמרי החוצה ועמד נשען על משקופי החלונות ופניו הוצה, ואמר הנה בני ישראל רוצים להכיר אותי הנה יכירו את אותי, וסיים שאמר כבוד אביו הגאון מהר"ם מנעשכין הנה כמו שעתה זכיתם גדולה למי שחכיר את הבעש"ט הקי' כן יבואו עוד יום שיהיה זכיה גדולה למי שחכיר אותי, ושאלו העולם אם יש מי שהי' מכיר את הרב מנעשכין היינו את אביו זי"ע, של הר"ה"ק מהר"י מנעשכין, וכן שמעתי סיפור זה מאדמו"ר בהיותו בראטע שצויה גם כן שלא יסגרו את החלונות בלילה שבא לשם קודם השינה וסיפר גם כן מעשה זו.

בשכתי צדיקים

פי"א הי' לו יסורים גדולים על עיניו, והי' לו מזה ביטול תורה ותפילה, ובאותה זמן נסעו אנשים מסביבו להר"ה"ק החוזה מלובלין זי"ע, שאל אותם על בריאותו של הר"ה"ק מנעשכין, אמרו לו הן ועיניו כואבות אמר הר"ה"ק החוזה שאכן נודע לו שכמה ימים אין רואה אור תורתו ותפילתו, ועוד לפני חתונתו כשנסע אל הר"ה"ק מלובלין זי"ע להתברך ממנו וכשהניח ידיו עליו אמר "אוי איך האב זיך אפגעברעיט".

וכשחלה הר"ה"ק מקאברין על רגליו אמר משמשו שישלחו לכמה צדיקים שיתפללו עליו, ענה הר"ה"ק מקוברין שישלחו להנעשכיער הוא אמתיער צדיק בלא דמיונות ער איז אונז איין אמתיער גוטער פריינד (כתב ר"י פראגער).

גם הר"ה"ק מצאנו העיד עליו שהוא הצדיק הדור כמסופר בספר מקור חיים בזה"ל: סיפר הרב אברהם סג"ל מק' דוקלא, שכמה שבועות לפני פטירת הר"ה"ק רבי יצחק מנעשכין זי"ע, אמר הר"ה"ק מצאנו כי כל איש ישראל עתיד ליתן את הדין אם יש צדיק הדור בעולם ואין מכיר אותו, וצדיק הדור הוא הר"ה"ק מנעשכין וכאשר שמעו בניו כן רצו לנסוע אליו, אך לא היה להם תעודת מסע (רייזע פאס) ובאותו מעמד היה גם הר"ה"ק רבי יוסף ברוך מנייטאדט זי"ע בן הר"ה"ק בעל מאור ושמש הנקרא "ידער גוטער יוד" זי"ע, והוא היה ממדינת רוסיה והיה לו תעודת מסע ונסע תיכף לשם, וכאשר עבר דרך העיר טריסק נכנס להר"ה"ק רבי אברהם המגיד מטרסק זי"ע ושאל אותו לאן הוא נוסע, ויאמר לו להר"ה"ק מנעשכין ויבקש אותו הר"ה"ק מטרסק לישאר אצלו על יום שבי"ק, וימאן רבי יוסף ברוך ויאמר לו את דברי הר"ה"ק מצאנו ויאמר לו הר"ה"ק מטרסק עוד חוון למועד ועוד יוכל כבודו להכיר אותו, ורצוני עז כי תשאר אצלי על שבי"ק, ולא אבה רבי יוסף ברוך לשמוע אליו ונסע משם, באמצע הדרך נשבר לו אופן אחד ממרכבתו, וראה בזה סימן מן השמים שצריך לחזור לטריסק וכן עשה, אחר השבי"ק בא ידיעה אל הר"ה"ק מטרסק כי הר"ה"ק מנעשכין חולה וצריך לרפואה, ונסע הר"ה"ק מטרסק ביחד עם הר"ה"ק רבי יוסף ברוך לבקרו, וזכה עוד הר"ה"ק רבי יוסף ברוך להכיר אותו, כשהגיעו לשם אמר המגיד מטרסק להצדיק מנעשכין כי ילך להשתטח על קבר אביו הר"ה"ק מנעשכין ואחיו לבקש רחמים עליו וכן עשה, וכשחזר שאל אותו הר"ה"ק מנעשכין נו מה נשמע ולא השיב לו מאומה, ואחר כמה ימים עלה בסערה השמימה.

ויהי בעלותו השמימה

בשנת תרכ"ז אמר כמה פעמים שנולד עם שמונים שנים, אבל יעקב אבינו אמר קטנתי שמו גירום החטא ח"ו, ומה יאמר אדם כמוני, וביום שקודם הסתלקותו שאלו אותו על מימאד זו, השיב שאין לחשוב על זה. בחורף שנת תרכ"ח דיברו אתו ממצות שמורים על פסח ואמרו לו שאי"ה בחג הפסח נאכל מחיטין השמורים, אמר לפני השי"ת הכל ביכולת, וראו מזה שיתללק קודם חג הפסח. כמה שבועות לפני הסתלקותו הי' מונע מלהכניס לפניו אנשים, רק אחד לכמה ימים והי' דורש מהם פדיונות גדולים, ולא רצה בשבועות אלו לאכול, ועשה מנהג שלא אכל רק פי"א במעת לעת איזה שעות אחר תצות הלילה. ובימיו האחרונים הי' חלוש מאד ושכב על מטתו ולא הי' בכוחו להתפלל בטו"ת רק ק"ש ושומו"ע אבל האריך בשאר התפילה כמה שעות וכמה פעמים הי' נראה כאילו ישן אבל אח"כ ראו שמרחשין פשתותיו, ביום ה' קודם הסתלקותו בא לפניו הר"ה"ק המגיד מטרסק זי"ע, ושאלו היכן הי' מעי"כ, ענה המגיד, הייתי על הבית העלמין, שאלו שוב ומה עשיתם שם, ענה שביקש את חמיו וזקיני שילכו אל הבעש"ט הקי' זי"ע, וילכו כולם אל אליהו הנביא וזכר לטוב, שידועו להאבות הקי' מחולשת מר, ושיתפללו שישלח לכם רפואה שהעולם צריכים לכם, ענה לו "רעכט האט איר געטאן". בליל שישי צוה שיושיבו אותו על הכסא שישב תמיד עליה, ובלילה ההוא עמדו אנשים על פתחו כל הלילה, ובאמצע הלילה נבהלו מאד שראו עליו התעוררות יתירה, ואח"כ דממה, והי' סבורים שנסתלק ונכנסו אצלו, ואחר כמה רגעים פתח עיניו, ואמר "נישט ביי דע נאכט" וצוה לפתוח הדלת מהסוכה לכמה רגעים עם כי הי' קר מאד בחוץ. ולפנות בוקר הרבה לדבר מעיניו צדקה, כמה ליתן לכל אחד, ונשמע באותו זמן כמה פעמים התיבות בכל לבבך ובכל נפשך, עם כי הי' קשה להוציא דבר מפיו, והניח יד ימינו תחת לבבו, ואחר כמה רגעים עלתה נשמתו לגנוי מרומים יום ועשי"ק כ"א שבט תרכ"ח לפ"ק, בן פ' שנה.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

דברות קודש

מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ס"ג פרשת בא תש"ע-פאלם ספרינגס

נתפרסם ע"י ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבודה הזאת לכם, ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתניו הציל ויקוד העם וישתחוו. פירש"י על בשורת הגאולה וביאת הארץ ובשורת הבנים שיהיו להם, והנה הבעל הגדה מתייבש שאלה זו לבן הרשע, אמנם א"ז זללה"ה בייטב לב האריך לבאר שהבן שואל כענין בהשכל וברעת, ומסתברים דבריו לפי סיפא דקרא ויקוד העם וישתחוו, דאם נתבשרו כאן על בן הרשע לשמחה מה זו עושה.

ב ויאמר ה' אל משה ואל אהרן זאת חקת הפסח כל בן נכר לא יאכל בו, איתא במדרש רבה (פי"ט ס"א) זש"ה (משלי יד י) לב יודע מרת נפשו, וצ"ב הקישור. **ואפשר** לומר על פי מה שהקשה הרמב"ם ז"ל (הלכות תשובה פ"ו ה"ה) מפני מה נענשו המצריים על שעבדו בישראל, והלא כך גזרה חכמתו יתברך ועבדום וענו אותם, ותיירץ הרמב"ם ש כי הבורא יתברך אמר וענו אותם, והם עבדו בהם בפרך, כענין שנאמר (זכריה א טו) אני קצפתי מעט והם עזרו לרעה לפיכך נענשו, עכ"ל. והקשה על זה א"ז זללה"ה בעצי חיים (פ' בשלח) לפי מה שכתבו המפרשים (בינה לעתים דרוש כה) דקישוי השעבוד השלים הזמן, הדרת קושיית הרמב"ם לדוכתיה מפני מה נענשו המצרים אע"ג שעבדו בהם בפרך, שהרי גם זה היה בכלל הגזירה כדי שיוכלו לצאת ממצרים קודם הזמן, ע"ש מש"כ לדרכו.

אך כ"ק מרן אדמו"ר זללה"ה בברך משה (פ' וארא עמוד לו) ביאר בזה כי הגזירה היתה ועבדום וענו אותם בשעבוד הגוף, והמצריים הוסיפו לשעבדם גם בנפש להכשילם ולהטאיים, ועל זה לא היתה הגזירה, ועל כן נענשו, עכ"ד. ולפי זה יש לומר גם על דברי הרמב"ם שכתב שנענשו מחמת קישוי השעבוד, דקישוי השעבוד היה בזה שעבדו את נפשם והחטיאו אותם, וכמו פירוש הש"ה הקדוש (מסכת פסחים דרוש מצה שמורה) וירעו ואתנו המצריים (דברים כו ו), שעשו אותנו רעים וחטאים לה'. וחטא זה נקרא רע כנודע, והיינו שרצו להחטיאם בחטא הידוע, וכן האריך בזה כ"ק מרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (פ' שמות עמוד קה) מה שאמר פרעה הבה נתחכמה לו למושיען של ישראל, היינו להחטיא את ישראל בחטא הנורא, ובוה נתחכם למושיען של ישראל לעכב את גאולת, דבוה תליא הגאולה, עכ"ד. ומאחר שזה לא היה בכלל הגזירה, על כן נענשו המצרים.

ודבר זה יש להעמיס בהא דאיתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק מז) בטעם שיצאו ישראל ממצרים קודם הזמן, שהלילות השלימו הזמן. על פי מה שאמרנו חז"ל (עבודה זרה כ: ע"ה) פ' (דברים כג ו) שנשמת מכל דבר רע, שלא ירהר אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה. והנה כ"ק מרן אדמו"ר זללה"ה בברך משה (פ' שמות עמוד כה) ביאר גזירת פרעה שצוה לא תאסיפון לתת תבן לעם, שלא היתה הכוונה להכביד רק את השעבוד הגופני על ישראל, כי יצר מחשבות לבו רק רע, וחשב מזימות להכשיל את ישראל בטומאת מצרים כדי לעכב את גאולתם, ולכן גזר לא תאסיפון לתת תבן לעם, כי על ידי זה יפוצו בני ישראל בכל ארץ מצרים לקושש קש לתבן, ועל ידי שישוטטו בחוצות מצרים שהוא ערות הארץ יכשלו בהרהורי עבירה, וככה תתעכב גאולתם, עכ"ד. ומכל כיון שהכניחו המצרים את בני ישראל שיפוצו בעת ארץ מצרים, נפגמו קדושת העינים רח"ל כמ"ש (דברים כט טז) ותראו את שיקוציהם, וכבר אמרו העין רואה והלב חומד וכלי מעשה גומרין, ובכן על ידי גזירת פרעה בקישוי השעבוד להכשילם בהרהורי עבירה, זה גרם להם להכשל בטומאה חמורה בלילה, והלילות השלימו החטא ר"ל. ודבר זה כוונת חז"ל

בתשובה מאהבה אפשר דמהני גם על חטא זה. אמנם לפי זה נפל פיתא בכירא, כי רחוקים אנחנו מאד מבחינת תשובה מאהבה שהוא למעלה מדרך הטבע, וצריך יגיעה רבה להגיע למדרגה זו שלא יכוונו רק לאהבת הקב"ה ולא לאהבת עצמו כלל, וראיתי בני עליה והמה מועטים, ומי הוא זה אשר יכול להגיע למדרגה גבוה כזה לעשות תשובה מאהבה, ואם כן איך יועיל לנו תשובה על חטא זה. אכן יש לומר על פי מה שכתב א"ז זללה"ה בישמת משה (פ' האזינו) דתשובת הרבים אף אם הוא מיראה מקבלו ויחשיב ומחשיבו לתשובה מאהבה, וזדונות נעשות כזכיות, והוכיח כן מקרא (הושע יד ה) ארפא משוכתם אוהבם נדבה, ע"ש. על כל פנים יש מציאות לעשות תשובה מאהבה, כאשר בני ישראל מתאספים יחד, וכל ביה עשרה שכניתא שריא (סנהדרין לט), הקב"ה מרחם עלינו ומקבל תשובתינו בבחינת תשובה מאהבה, וימים אלו מסוגלים לתשובה על חטא זה, ועל כן נכון שיתאספו בני ישראל יחד בבתי כנסיות ובתי מדרשות להרבות בתורה ודבריו ותכחה ובתפלות ותחנונים לפני הקב"ה, ויהיה תשובת הרבים, אולי יחוס השי"ת ויקבל תשובת עמו ישראל, עכ"ד. (ועיין בייטב פנים ותכחת מוסר אות א.)

וע"ז פי זה יש לפרש מה שנפסק הילכתא בקרבן הפסח (פסחים צא). דאין שוחטין הפסח על היחיד, כי כבר נתבאר דשחיטת הפסח ואכילתה היה בא לכפר על הרהור היום וטומאה בלילה ח"ו, והנה בני ישראל בהיותם במצרים בשפל המדרגה לא היו מבקשים מהם שישוכו מאהבה, והיה סגי שיעשו תשובה מיראה, וכמבואר במדרש רבה (פ"א סל"ו) וירא אלה"ים (בחינת יראה) את בני ישראל, שעשו תשובה הבינונים וגם הרשעים הרהרו לעשות תשובה, וידע אלהים, שאפילו אחד בחבירו לא היה יודע אלא הקב"ה לבדו, זה מכוון את לבו וזה מכוון את לבו ועושין תשובה. ולזה היו שוחטין את הפסח בחבורה, כדי שיהיה תשובה ברבים, ועל ידי זה היה נחשב כתשובה מאהבה לכפר העוונות.

ובזה יתבאר שאלת הבן מה העבודה הזאת לכם, כי שואל כענין על הלכתא דפסח למה אין שוחטין הפסח על היחיד, כמו קרבן חטאת וקרבן עולה דיחיד מביא קרבן לעצמו, ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים, שנענשו המצרים על שעבדו בנפש וטמאו את בני ישראל ביום ובלילה, ולכן היה צורך לשחוט את הפסח בחבורה, כדי שיהיה התשובה ברבים, ובוה יתכפר ויכבס הנשמה הן מן הטומאה ביום והן מן הטומאה בלילה כמו בתשובה מאהבה.

ודבר זה נותן לנו חיזוק גדול, עומדים אנו בימי השוכבים המיוסר לתשובה ובפרט על החטא המר שגילה לנו המיוסר לשבועות הללו שיצאו ישראל ממצרים וקורין בו הפרשה של יציאת מצרים מסוגל לזה, והחי יתן אל לבו, לב יודע מרת נפשו באיזה מצב שנמצאים, כמה זהירים בשמירת העינים וטהרת המחשבה, וכאשר מתחילים לעשות חשבון הנפש במצב שעומדים נפשו עליו תאבל, היום קצר והמלאכה מרובה, ויש הרבה מה לתקן, ואין יכולים לזכות לתיקון תשובה הראוי, הלא רחוקים אנו מאד ממדרגת תשובה מאהבה, איך יכולים לבקש מדור זה תשובה מאהבה, הלא אין לנו השגה באפס מה פירושו של תשובה אמיתית בלב נשבר, ואין יכולים לבקש להגיע למדרגה גדולה של בני עליה, וכבר אמרו חז"ל (סוכה מה): ראינו בני עליה והמה מועטים, וזה נבאר כבר בדור דעה, ובדורינו אלה הרי איכא מיעוטא דמיעוטא, ואין יכולים לבקש זה, אולם על ידי שמתאספים ברבים ועוסקים בתורה ובתפלה ובאמירת תהלים ברבים, הוי תשובה ברבים ויש בזה כח גדול ונשגב להפוך הדונות לזכיות.

במאמרם שמצטרף לחשבון השעבוד גם הלילות, דהיינו קישוי השעבוד בנפש, מה שהביא לידי טומאה רח"ל שזה לא היה בכלל הגזירה, ועל כן השלים הזמן. **והנה** כתב בנועם מגדים (פ' טהרה) על מאמרם (תמורה יד). בקדשים לילה הולך אחר היום, כי דרשו חז"ל (עבודה זרה כ: ו) ושמת מכל דבר רע (דברים כג ו), שלא ירהר אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה, וידוע (זוהר שמות דף ג:) ששמירת הברית נקרא קדושה, וזהו ירמוז במאמרם בקדשים בעסק שמירת הברית שיחול על ידו שם קדשים, או הלילה הולך אחר היום שבערה, וכמעשהו ביום כן תהיה הלילה בו לטהור או לטמא ח"ו, ואם נשמר ונזהר מכל הרהור ביום אז תהיה לילה בו לקדושה, עכ"ד.

וע"ז פי זה יש לומר כענין הקרבת קרבן פסח, שבא לזכר את נפשות בני ישראל מטומאת מצרים, לכן נתחלק מצותו, מצות שחיטתו הוא ביום בין הערבים, לתקן פגם העינים ומחשבות שבים, ומצות אכילתו הוא בלילה כמ"ש ואכלו את הבשר בלילה הזה, וביום לא אכלוהו כלל, כי מצות אכילת הפסח בא לתקן פגם הקדושה במעשה שהיה בלילה, וכמו במצרים היה החטא ביום ובלילה שלאחריו, כך עשו תשובת המשקל ששחטו את הפסח ביום ואכילתו היה בלילה שלאחריו, וכדק"ל בדקדשים הלילה הולך אחר היום.

וזה שדרש המדרש זאת חקת הפסח, לב יודע מרת נפשו, ובא לרמוז על עבודת הקרבן פסח שהיה בא לתקן כתמי הנפש של הימים וגם לרבות הלילה, ועל ידי שחיטת הקרבן פסח ביום ואכילתו בלילה, היו זוכים לתקן הרהורי החטא של יום ועשייתו בלילה.

ובזה יתבאר שאלת הבן שהוא שואל בהשכל וברעת, כי הוא רואה באופן שחיטת הפסח שהלילה הולך אחר היום, על כן הוא תמה ואומר מה העבודה הזאת לכם, היינו בישראל דבכל מקום היום הולך אחר הלילה, וגם מה נשתנה הפסח הזה שאכילתו הוא רק בלילה, שונה משאר הקרבנות שאכילתו הוא גם ביום שלאחריו, ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים, שנענשו המצרים אע"פ שהיה גזירת הגלות משום שהחטיאו את בני ישראל, וכדי לתקן מה שהחטיאו את בני ישראל ביום ובלילה שלאחריו, שוחטים את הפסח ביום ואוכלים אותו בלילה שלאחריו, כדי לעשות תשובת המשקל על מה שהחטיאו אותנו המצרים.

ב **או** יאמר באופן אחר קצת, לפרש שאלת הבן מה העבודה הזאת לכם, דהנה בזה"ק (ויחי דף ר"ט): מפליג מאד שאין מועיל תשובה על חטא זה ר"ל, אמנם במקו"א (ויקהל דף ר"ד): מבואר שגם על חטא זה מהני תשובה רק צורך תיובתא טע, ומרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (פ' ויחי עמוד תקע) יצא לחלק דיש ב' אופני תשובה, וכמבואר בגמרא (יומא פו:): דתשובה מאהבה זדונות נעשות כזכיות ותשובה מיראה זדונות נעשות כשגגות, והנה סתם תשובה הוא מיראה, ואפשר שעל זה אמרו בזה"ק שאינו מועיל לחטא זה, מה שאין כן

צמציוני הלכה

בירורי הלכות, נערך ונסדר ע"י מערכת "בית וועד לחכמים" שע"י מבצר הכוללים קרית יואל והיו למראת ענינו של הגה"צ דומ"ץ קרית יואל שליט"א
להערות והארות: 845 662 4936 או ע"י הפעקס: 845 781 7213

איזה פרי מוקדם לברכת בופה"ע

לכבוד המשנה עשר בשבט

א) אם מונח על השלחן כמה מיני פירות, ודעתו לאכול מכולם, צריך להקדים לברך על שבעת המינים שיש בוה השיבות מיוחדות שנשתבחה בהם איץ ישראל, [הסבה שמברכין על החשוב הוא משום הידור מצוה לברך השי"ת על מאכל החשוב ביותר שרוצה לאכול].

ב) פירות של שבעת המינים החשובים יותר משרא פירות, אע"פ שפרי האחר הוא שלם וגדול והביב, לדוגמא אם יש תמרים וטענדושעריני"ס על השלחן, והתמרים אינם שלימים [מגון שהוסר הגרעין והלק מהפר] והטענדושעריני"ס גדולים ושלימים וגם אוהבם יותר מהתמרים, אפ"ה צריך להקדים ולברך ברכת בורא פרי העץ על התמרים כיון שהוא משבעת המינים.

ג) כביש על השלחן כמה פירות משבעת המינים צריך להקדים הברכה על החשוב ביותר. והיך סדר החשיבות זה אחר זה: 1) זיתים - אייליריטן. 2) תמרים - טייטלען. 3) ענבים - טרויבן. 4) תאנים - פיגן. 5) רמונים - מילגרוימן. וע"י בהערה מהיכן לפיגן סדר החשיבות של פירות הג"ל.

ד) סדר החשיבות הג"ל הוא גם באופן שפרי האחר הוא שלם וגדול והביב, לדוגמא זיתים חתוכים וקטנים מוקדם לברכה, אף שהתמרים שלימים וגדולים יותר, וגם אוהב התמרים יותר מהזיתים, אפ"ה צריך לברך על הזיתים, וכמו שנתבאר לעיל בסעיף ב' לגבי קדימת השבעת המינים לשאר פירות.

ה) אם אין לו כלל פירות משבעת המינים או סדר הקדימה הוא כך: 1) שלם [שפרי שלם מוקדם לברכה אף שפרי האחר גדול יותר והביב יותר 2) הביב [שאם כל הפירות שלמים או אינם שלימים, או מברך על הביב לו יותר אע"פ שפרי האחר גדול יותר] 3) גדול [שאם כל הפירות שלימים או אינם שלימים, והכל הביבים לו בשוה, או מברך על הגדול יותר].

ו) וכן הדין בפירות של שבעת המינים, שאם רוצה לברך בורא פרי העץ על התמרים [מגון שאין לו זיתים על השלחן, או אם אין בדעתו כלל לאכול זיתים שאו אי"צ לברך על הזיתים כמו שנתבאר בסעיף ה'], ויש על השלחן כמה מיני תמרים, שלימים, וחתוכים, הביבין ושאיין הביבין [לדוגמא שאוהב יותר תמרים ממודינה מסוימות] גדולים וקטנים, או סדר הקדימה הוא כמו שנתבאר בסעיף הקודם 1) שלם, 2) הביב, 3) גדול.

ז) דיני קדימה הוא דוקא באופן שממילא רוצה לאכול מכל המינים, אבל אם אינו רוצה לאכולם כלל אי"צ לברך עליו אף שמונח על השלחן, לדוגמא מי שאינו אוהב לאכול זיתים ואין דעתו לאכול, אי"צ לאכול משום הברכה, ויכול לברך על מין האחר שאינו חשוב כ"כ כזיתים.

ח) ואם עדיין לא מונח על השלחן כל המינים, יכול לברך על מין שמונח על השלחן אף שאינו משבעת המינים, ואף שיועד שאה"כ מביאין על השלחן משבעת המינים ודעתו לאכול, שדין קדימה הוא דוקא כשהכל מונח על השלחן.

ט) כל דין קדימה הוא רק בפרי הראשון שעליו מברך הברכה, אבל אח"כ אין דין קדימה, ויכול לאכול תחלה מה שהוא רוצה.

י) כתבנו כאן הדינים כשיש לפניו רק פירות שברכתם בורא פרי עץ, אבל אם יש לפניו גם פרי האדמה או יש עוד דינים בענין קדימה שכמו"ס מוקדימין האדמה להעץ, וכן יש עוד דינים אם יש גם מוונות, ועוד הזון למועד לבאר דינינו בעוה"שית.

=====

א) מג"א (סי' ר"א סק"א) וכ"כ התניא (בסדר ברכת הנהנין פרק ה' הלכה ה') ומשני"ב (סק"ד).
ב) כן הוא דעת הרא"ש המובא בשו"ע (סי' ר"א סעיף א'), אבל דעת הרמב"ם המובא בשו"ע (שם סעיף ב') שבאופן זה צריך להקדים החביב, ולדינא כ"י הטו"ז (סק"א) שיכול לעשות כמו שירצה וכן פסק התניא (שם), אבל המשני"ב (סק"ד ו"שעה"צ סק"ה) פסק הלכה כדעת הרא"ש וכ"י שכן נראה דעת המחבר שהביא שיטת הרא"ש בסתם ושיטת הרמב"ם בשם י"א ע"ש, וכן כתבנו בפנים מכיון שגם לדעת הטו"ז והתניא יכול לעשות כמו שירצה.
ג) כן במבואר בשו"ע (סי' ר"א סעיף ד) דכל הקודם בפסוק ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורימון ארץ זית שמן ורובש, וארץ תבואה הפסיק הענין וכל הסמוך לו חשוב מהמאחר ממנו לארץ קמא ע"ש, ויש בוה אריכות בפוסקים ואבמ"ל, ואחת נציין מה שציין הדומ"ץ שליט"א מהפנים מאורות (ח"ב סי' י') הובא במהר"ש (ח"א סי' קס"ט) שסובר דבענבים ומתרים יכול להקדים איזה שירצה ע"ש טעמו. גם ידוע שדון הקדוש בעל דברי יואל ו"ע בירך על ענבים. (עין זמירות דברי יואל שנדפס בשנת תשמ"ו).
ד) מג"א (סק"א).
ה) רמ"א (סי' ר"א סעיף ה').
ו) תניא (בבבב"א פרק ה' הלכה ט"ז) משני"ב (סי' ל"א).

דברות קודש מוכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א (המשך מעמוד א)

ובזה יל"פ מה שאמר משה רבינו וגם מקנינו ילך עמנו כי ממנו נקה לעבוד את ה', כי משחיטת הקרבן פסח בציבור, מזה אנו רואים דתשובה ברכים יש לו כח להפוך הודונות לזכות, וממנו נקה לעבוד את ה', הדרך לכו בה והמעשה אשר יעשון לשוב בימי השובבי"ם. והשי"ת יאה בעזרניו שנזכה להרפור תשובה אמיתית, ואף אם ביחוד כמעט אי אפשר להגיע לתשובה מאהבה, עכ"פ נזכה למדרגת תשובה מיראה ברכים, והוא על ידי שיתאספו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות לפשפש במעשים ולהתחרט על העבירות שעבר ובקבלה טובה על להאב, וגדול כח תשובת הרבים כתשובה מאהבה ומכפר על כל החטאים, ובשובה ונחת תושעון (ישעיה ל טו), וכמו שפסק הרמב"ם (הל' תשובה פ"ז ה"ה) אין ישראל נגאלין אלא בתשובה, וברואי שצריך להיות תשובה בשלימות, ועל ידי שהוא תשובה ברכים יחשב כתשובה מאהבה ובשלימות, ובזכות זה נזכה להוושע בכל מילי דמיטב, והשי"ת יעזור שהקריאה יעורר הזמן בשבועות הללו שאנו קורין בו הפרשה של יציאת מצרים, ומתאמרא משמיה דרביה"ק מלובלין זללה"ה דפרשת בא הוא מעין ימים הראשונים של חג הפסח, פרשת בשלח הוא מעין ימים האחרונים של חג הפסח, ופרשת יתרו הוא מעין דחג השבועות. ובכן בימים הללו שיש בו מעין זמן חירותינו, נזכה להיות חירות משבי ומאסר היצר הרע, והתפלות יתקבלו ברחמים וברצון לפני הקב"ה, וכימי צאתנו ממצרים יראנו נפלאות, וכמו שריחם הקב"ה על בני ישראל במצרים והוציאם משם, כן ירחם הקב"ה עלינו, ועוד יבא הזמן אשר תחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים, ועינינו תראינה מלכותיך, ויכנינו ה' לראותו בעינינו כאשר יהיה התגלות כבוד שמו יתברך בעולם, והשי"ת יעזור שנזכה לתשובה בשלימות ונזכה להתרוממות קרן התורה וישראל בהתגלות כבוד שמים עלינו במהרה בימינו אמן.

מומעיין השבוע

(המשך מעמוד א)

ובדברי דוד (מהי"ט) כתב ולי נראה נראה דודאי אין שום דרך לומר דל' משה הדרשן יהיה קריאת השירה ביום אחר מן מנהג העולם, אלא הדענין הוא דג' ימים שנתן להם רשות ללכת עם דוקא עם הלילות, וא"כ אין שום ראשון מן החשבון כיון שאין לילו עמו, דוגמא לדבר במ' יום שעלה משה לרקייע שאין יום ראשון מן החשבון כיון שאין לילו עמו, וע"כ המתניו האקטורין במדבר עד ג' ימים שלמים ממילא ביום ה' חזרו לאחוריהם אל פרעה, ובשישי וב' דרפו, ל' ח' ידדו לים וכו', וכל זה שלא נחשב יום א' בתוך ג' ימים שנתן להם פרעה ושהו ח' ימים עד יום הראשון. ואנחנו שעושין פסח ז' ימים אנו אומרים השירה ביום ה' עם יום הראשון זכר ליום השביעי שלהם שהיה באמת יום ח'.

ובאר יקרות ר"ש פרשת בשלח) כתב דאיתא במדרש דיום יציאת מצרים ארך כמו ג' ימים ל'ו שעות. נמצא יש יתרון בין יציאה לקריאת יום סוף כ"ד שעות, והוי שפיר ח' ימים, אבל כאן פ' רש"י שאמרו שירה על הים בלילה, ולא היה רק ז' לילות.

וכעין זה תירץ באר בשדה וכתב ולענין נראה לישב דברי ר' משה הדרשן עפ"י משי"כ רבינו בחיי דיום שעברו ישראל את הים היה כ"ג שעות, ואפשר שאמרו השירה אחר שעברו ה"ב שעות באותן השעות הנוספות על ה"ב שבכל יום יום, ותחשבות אותן השעות מיום הח'.

ובמשך חכמה תירץ, דמשי"כ רש"י בפרשת שלח ושמנה חוטים שבה כנגד שמנה ימים וכו', הוא טעות סופר וצ"ל ושבעה חוטים שבה כנגד שבעה ימים ששהו ישראל משיצאו ממצרים וכו', וסובר שיטת הרמב"ם, דשבעה חוטים הוה של לבן וחוט א' של תכלת ולכן פ' קודם פתיל תכלת, ואח"כ אמר ושבעה חוטים [הכונה של לבן] שבה כנגד שבעת ימים.

אמאי רדף פרעה אחר ישראל

בפסוק ויגד למלך מצרים כי ברח העם, ויהפך לבב פרעה ועבדיו אל העם, ויאמרו מה זאת עשית כי שלחנו את ישראל מעבדנו. וברשי כתב ויהפך. נהפך ממה שהיה, שהרי אמר להם קומו צאי מתוך עמי, ונהפך לבב עבדיו, שהרי לשעבר היו אומרים לו עד מתי יהיה זה לנו למוקש, ועכשיו נהפכו לרדוף אחריהם בשביל ממונם שהשאלום.

ובמשכיל לדוד הקשה על דברי רש"י שכתב שרדפו בשביל ממונם, וכתב אפי"ה דקרא כתיב כי שלחנו את ישראל מעבדנו, לא ניתא ליה לפרש כן שאלו הם דברי עבדי פרעה, חדא שהרי לא היו עובדים אלא לפרעה בלבד, וכדפירשי בפסוק (להלן כ' ב') אשר הוצאתיך וכו' מארץ מצרים (וברשי"ט שם ד"ה מבית עבדים), ועוד דא"כ יש כפל בפרשה, מה אחר עשית כי שלחנו וכו', הוה ליה למימר מה זאת שלחנו וכו', אלא מה זאת עשית, הם דברי עבדיו דאדקאי בהו פרושי מפרש דבריהם, ורוצה לומר מה זאת עשית להם לתת להם ממונא, והדר מפרש דברי פרעה כי שלחנו וכו', ואפי"ה דכתיב מעבדנו לשון רבים, אורח ארעא דמשתעי מלכא חכ"י.

ממלכה של תורה בעמק המלך כתב וי"ל דקשה לרש"י במה שאמרו מה זאת עשית כי שלחנו וכו', דאטו עשו כן ברצון והלא בהכרח היה ובמה נתחרטו, אלא דהכי קאמר, דמשה לא אמר לפרעה אלא שלח עמי ויעבדני ממילא לא ביקש שנועו אותם מעבודתם לנו אלא לעבוד את ה', אבל שאלת ממון לא ביקש ממנו, אלא אנתנו מעצמינו עשיתו אותי, א"כ אמרו מה זאת עשית, פ' בשאלת ממון שלנו, כי כבר שלחנו את ישראל מעבדנו, אלא לעבוד את ה' ויציאו יד חובת המוקש ב"ה, ואנתנו עשיתו מותרות.

בשפתי חכמים אות ה' כתב על רש"י הלן, יש מקשים ממ"נ אי דעתו של פרעה היה שיצאו ישראל ממצרים ולא ישובו עוד וכדפירשי ויהפך וגו' שנבפך ממה שהיה וכו', א"כ קשה למה שלח איקטורין, אלא דוא היה דעתו שיחטו ג' ימים במדבר ואח"כ ישובו וכדמשמע קרא קומו צאו מתוך עמי גם אתם גם בני ישראל, ולכו עבדו את ה' כדברך וגו', א"כ מה זה שפירשי ויהפך נהפך, וי"ל דשליחות ישראל היה מתחילה שיצאו מתוך עמו, הן שישבו הן שלא ישובו ואיטקורין שלח שאם יצאו מכל וכל יתנו לאיטקורין הממון או שישבו להתזר מה ששאלו, ולפ"י ניתא ג"כ מה שפירשי ועכשיו נהפכו לרדוף אחריהם בשביל ממונם, וכיון שראו שרוצים ללך ולברוח הודיעו הדבר לפרעה ועבדיו ויהפך ה' את לבם לרדוף אחריהם ולהשיב אותם לארצם ולעבוד כבתחלה, אף שמתחלה לא היה בדעתם שישבו.

וכתב עוד בשפתי חכמים אות ג' לתרין הקושיא, וכתב וי"ל דבשלמא אצל פרעה הטעם כך הוא על כי מעולם לא רצה לשלוח את ישראל מארצו כי אם בשביל העבודה, אבל עבדי פרעה מעולם אמרו עד מתי וגו', ועכשיו אמרו מה זאת עשית וגו', אלא דאי בשביל ממונם.